

ÖZET

Osmanlı tarihi araştırmaları için önemli bir kaynak olan Mühimme Defterleri toplumsal, siyasal, askerî ve idarî sorunlar ile ilgili birçok bilgi içermektedir. Eşkîyalık, yerel yöneticilerin görevlerini kötüye kullanarak halka zulmetmesi ve onlardan zorla vergi toplaması, kişisel sorunlardan kaynaklanan anlaşmazlıklar, vakıf, has, zeamet ve tımar tasarrufu, vergilerin tahsili, idareci ve reayanın mağduriyetleri, merkez – taşra ilişkileri ile ilgili hükümlere rastlanmaktadır. Özellikle dönemin en önemli sorunu olan eşkıyalık hakkında birçok belgeye rastlamak mümkündür. Bunun yanı sıra hangi ülke ile yapıldığı veya nerelere olduğu belirtilmeyen seferler ile ilgili hükümler de bulunmaktadır.

Çalışmamız, içerdiği önemli bilgiler sayesinde ana kaynak olan Mühimme Defterleri'ne göre oluşturulmuştur. Yaptığımız çalışmada Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan 989 numaralı “Divân-ı Hümayûn Defterleri Katalogu”ndaki XVI. yüzyıl sonu ve XVII. yüzyılı içeren Mühimme Defterleri arasında bulunan toplam 37 defter incelenmiştir. 74 numaralı defter, H.1004- L1005/M.1595-1596 ve 111 numaralı defter, H. 1110-1113/ M.1698-1701 tarihlerini kapsamaktadır. Özetleri mevcut olmadığından bu defterler taranarak, hükümlerin hitap kısmındaki “Aydın sancağibeyine“, “Aydın sancağı muhassılına“, “Aydın sancağında vaki kadılara, mütesellimlere, kethüdayirlerine, ayan-ı vilayet ve sair iş erlerine hüküm ki“, “Sığla ve Menteşe sancağı kadılarına, mütesellimlerine“, “Tire, Birgi, Kuşadası kadılarına, naiblerine, mollalarına hüküm ki” ibaresi bulunanlar dikkate alınmıştır. Ayrıca başka bölgelere yazılmış olan; fakat sonunda “ Bir sureti Aydın muhassılına, Bir sureti Aydın kadısına vb. “ ibareler taşıyan hükümler de değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Arşiv tarafından numaralandırılan hükümlerin altındaki hicrî tarihler miladî tarihe çevrilmiş olup, açıklaması yapılan metnin altında parantez içinde verilmiştir. Belgelerde okunmayan kelimeler işareti ile boşluk olan yerler ise ( ) olarak gösterilmiştir. Şimdiye kadar üzerinde yeterince durulmamış olan XVII. yüzyıl Aydın'ını Osmanlı arşivinin en önemli belgeleri arasında yer alan Mühimme Defterlerini temel alarak inceleyip çalıştığımız dönem bakımından yararlı olacağını umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, eşkıyalık, mühimme defteri, Divân-ı Hümayûn.